

Administrația
Prezidențială

Departamentul Educație și Cercetare
Departamentul Sănătate Publică
www.presidency.ro

Educație pentru sănătate

Educație pentru Sănătate

Raport dezbateri 26 noiembrie 2015

Cuprins

1. Context.....	2
2. Situația actuală	3
A. Educație.....	3
B. Sănătate	4
3. Provocări.....	5
4. Soluții	6
5. Recomandări și concluzii.....	8
6. Anexe	9
Agenda evenimentului	10
Puncte de vedere*	13

1. Context

Dezbaterea „Educație pentru Sănătate” a avut loc joi, 26 noiembrie 2015, fiind organizată de către Administrația Prezidențială, prin Departamentul Educație și Cercetare și Departamentul Sănătate Publică.

Evenimentul a venit în întâmpinarea nevoii creșterii de informare a tinerilor în domeniul educației pentru sănătate, în vederea identificării unor soluții concrete, pe termen lung. Tema principală a discuțiilor a reprezentat-o disciplina „Educație pentru Sănătate” din cadrul programei școlare, precum și asigurarea resursei umane competente și a conținuturilor educaționale, identificarea mecanismelor și elementelor normative necesare pentru îndeplinirea acestor deziderate.

La dezbateri au participat factori decizionali, reprezentanți ai elevilor, studenților și tinerilor, experți în zona politicilor educaționale, de sănătate, tineret și sport, familie și protecție socială, precum și reprezentanți ai societății civile, cu o activitate relevantă pentru domeniul educației pentru sănătate.

Această dezbateri s-a concretizat în prezentul raport de eveniment, care oferă o trecere în revistă a punctelor de vedere prezentate în cadrul dezbaterii și reprezintă un punct de pornire în creionarea unor soluții pe termen lung.

2. Situația actuală

A. Educație

În anul 2013, în România existau 4.596.700 persoane de vârstă școlară (23% din populația României), dintre care doar 82.6% au devenit populație școlară efectivă, 800.300 persoane între 3-23 ani nefiind înregistrate în sistemul național de educație. În anul școlar 2013-2014, populația școlară totală a fost de 3.796.400 de copii, în 7074 de unități școlare, la un număr de 248.000 de cadre didactice.¹

Programul Național de „Educație pentru Sănătate în Școala Românească” a fost lansat în decembrie 2001, ca urmare a nevoilor identificate și transmise de către cadrele didactice. Acestea au participat, alături de organizații naționale și internaționale, la conturarea abordării Programului Național. După o perioadă de 4 ani de pilotare a proiectului, materia „Educație pentru Sănătate” devine disciplină opțională din anul 2004 (OMECS 4496/2004), inclusă în cadrul Curriculumului la Decizia Școlii, iar programele sunt disponibile pentru clasele I-XII. Materia este predată în școli de către profesorii de biologie sau de către învățători, în urma unui program de formare dedicat.

În anul școlar 2014-2015, din totalul populației școlare, un număr de 157.086 elevi (aproximativ 6%) au beneficiat de cursurile „Educație pentru Sănătate”, 5798 de cadre didactice fiind implicate în predare, dintr-un număr de 2558 de unități școlare care au introdus această materie în lista opționalelor.

Curriculum-ul actual pentru „Educație pentru Sănătate” vizează să asigure educarea populației școlare pentru un stil de viață sănătos, să faciliteze accesul la informații corecte, avizate, atât în mediul urban, cât și în cel rural, să realizeze, în mod indirect, educația adulților și să conducă la diminuarea numărului de îmbolnăviri și la reducerea comportamentelor cu risc pentru sănătate.² În prezent, curriculum-ul conține aspecte legate de anatomia și fiziologia corpului uman, igienă personală, sănătate mentală, abuzul de substanțe, răniri, violență, abuz fizic, sănătate reproductivă, bio-etică etc. Totodată, pe parcursul ultimilor ani au existat mai multe proiecte implementate de diverse instituții și organizații, care au vizat această temă.

¹ „Sistemul Educațional în România 2013-2014” - Institutul Național de Statistică

² OMECS 4496/2004 privind opționalul Educație pentru sănătate

B. Sănătate

Populația României a înregistrat o evoluție descendentă în ultimii ani, marcată prin scăderea de la 23.206.720 locuitori în 1990, la 21.267.165 locuitori în 2013, cu o diminuare a procentajului populației tinere (14.9% în 2013), odată cu o creștere a procentajului populației vârstnice (15.2% în 2013), ceea ce indică o îmbătrânire a populației, care se va accentua în următorii ani.³ Alături de factori precum emigrarea, scăderea natalității, sau trecerea la un spor natural negativ, una dintre principalele cauze ale scăderii populației României este menținerea mortalității generale la un nivel ridicat. Principalele cauze de deces sunt bolile cardio-vasculare, neoplazmele, bolile aparatului digestiv și decesele din cauze acute.

În acest context, este important de menționat că există o serie de factori care influențează starea de sănătate a populației, precum: factorii biologici, mediul ambiant, sistemul de îngrijiri de sănătate, între care ponderea cea mai ridicată o are stilul de viață (51%). Tot stilul de viață este și cel pe care îl putem controla cel mai ușor. Pentru aceasta este însă nevoie de informarea corectă și completă, pentru a putea lua decizii responsabile și avizate.

În ceea ce privește educația pentru sănătate, există strategii sectoriale, modele de bune-practici, precum și fonduri pentru derularea unor inițiative în acest domeniu. Cu toate acestea, lipsește un plan de implementare, precum și un raport sectorial, care să sprijine identificarea unui punct de pornire real, față de care să fie derulate evaluări intermediare și să fie monitorizată evoluția implementării. Alături de înțelegerea și conștientizarea importanței prevenției încă din copilărie, educația pentru sănătate și adoptarea unor comportamente și a unui stil de viață sănătos vor avea, pe termen lung, un impact major asupra îmbunătățirii stării de sănătate și creșterii speranței de viață în România.

Dezbaterea „Educație pentru Sănătate” a reliefat o serie de provocări întâmpinate în abordarea acestui subiect, iar discuțiile au conturat o serie de posibile soluții la acestea, pe baza cărora pot fi purtate discuții la nivel tehnic, formulate recomandări și direcții viitoare de acțiune.

³ Institutul Național de Statistică

3. Provocări

În cadrul discuțiilor, cei prezenți au fost de acord cu necesitatea existenței unei forme de educație pentru sănătate adresată copiilor și tinerilor. Provocările identificate derivă dintr-o serie de aspecte care trebuie clarificate și agreate de către părțile interesate:

- vârsta potrivită pentru introducerea acestei materii în programa școlară;
- includerea tuturor părților, pornind de la copil, părinți, familie, până la școală, comunitate etc.;
- integrarea mai eficientă a materiei în condițiile unei programe școlare încărcate, respectiv creșterea accesibilității elevilor la aceasta;
- identificarea și implicarea potențialilor actori interesați care ar putea avea o contribuție semnificativă: școala, comunitatea, părinții, familia, medicul de familie, rețeaua de asistență medicală comunitară etc.;
- derularea unor inițiative de acest fel la nivel național, respectiv etapizarea implementării, cu prioritate în ceea ce privește populațiile aflate într-o situație de risc;
- comunicarea și informarea corectă, deschisă și completă a avantajelor și dezavantajelor, pentru a sprijini luarea unor decizii informate.

Au fost menționate, de asemenea, și alte aspecte relevante, precum cele legate de sănătatea mentală a copiilor, de asigurarea condițiilor și a resurselor materiale și umane necesare, în special în zonele rurale sau dezavantajate. Atunci când vorbim despre educație pentru sănătate, nu ne referim numai la o situație de dezechilibru sau boală, ci este important de avut în vedere și starea de bine fizică și mentală favorabilă învățării. De asemenea, este necesar ca soluțiile să fie adaptate la contextul actual, pentru a asigura cele mai bune rezultate.

Pentru a folosi experiența de până acum, o serie de provocări și de potențiale soluții pot fi identificate și prin derularea unei evaluări a procesului de implementare a programului „Educație pentru Sănătate” din 2004 până în prezent, realizată prin includerea materiei opționale în Curriculum-ul la Decizia Școlii. Este necesară o evaluare a programului existent, pentru a se identifica punctele tari și punctele slabe, pentru ca acestea din urmă să poată fi remediate în viitor.

4. Soluții

Participanții la dezbateri au propus o serie de soluții sau direcții de abordare a acestei teme, dintre care pot fi amintite:

- crearea unei coaliții denumite „Coaliția pentru Sănătate” sau „Coaliția Educație pentru Sănătate”, alcătuită din experți în domeniu, atât din sectorul public, cât și din mediul neguvernamental, care să poată identifica soluții integrate și coerente;
- redefinirea și clarificarea rolului medicilor și asistenților școlari, a atribuțiilor și responsabilităților, precum și recalcularea normelor:
 - accentuarea rolului asistentelor medicale generaliste din școli în predarea acestei materii;
 - implicarea mediatorilor sanitari/lucrătorilor comunitari și reevaluarea rețelei acestora, în special în mediul rural;
 - implicarea medicilor de familie din comunități, în colaborare cu autoritățile locale.
- reevaluarea programelor cu impact asupra sănătății, pentru a vedea care este gradul lor de eficacitate, în raport cu obiectivele privind prevenția (ex: „Cornul și Laptele”, programul de vaccinare împotriva virusului HPV, actualele norme privind vaccinarea etc.)
- implicarea părinților, inclusiv prin sesiuni de informare;
- implicarea activă a consilierilor școlari în predarea acestei materii și în comunicarea cu părțile interesate;
- introducerea metodologiei de predare a cursului de Educație pentru Sănătate în procesul de formare inițială a cadrelor didactice: este important de menționat în acest context faptul că, în timp ce programa efectivă a unui curs este în general mai puțin cunoscută, interpretarea pe care profesorul o aduce acesteia este vizibilă, în special în rândul beneficiarilor direcți - elevii. De aceea, formarea cadrelor didactice care predau această disciplină reprezintă un aspect esențial;
- includerea unor anunțuri de interes public pe posturile de televiziune, care să susțină inițiativele din domeniul educației pentru sănătate;

- reglementarea publicității difuzate în intervalele dedicate emisiunilor/televiziunilor cu programe pentru copii, pentru a nu mai promova produsele considerate a avea un impact negativ asupra stării de sănătate a copiilor (ex. băuturi carbogazoase, fast-food, mâncăruri procesate, tutun etc.)
- crearea unor campanii de informare cu privire la educația pentru sănătate realizate de echipe mixte de specialiști, din domeniul educației și al sănătății;
- au existat sugestii în sensul transformării materiei „Educația pentru sănătate” dintr-o materie opțională într-una obligatorie, însă, în cazul în care programa nu permite includerea unei materii obligatorii de acest tip, includerea unor elemente curriculare în alte ore – dirigenție, educație civică etc.;
- conectarea proiectelor de acest tip la fondurile structurale, pentru a putea asigura infrastructura, resursele și sustenabilitatea acestora;
- implementarea unor mecanisme de replicare a inițiativelor;
- revizuirea manualelor și auxiliarelor existente pentru materia “Educația pentru sănătate”, pentru a se asigura furnizarea de informații corecte și complete, în conformitate cu cerințele MENCȘ și așteptările partenerilor de dialog, manualele și materialele utilizate în predarea acestei materii fiind avizate de Ministerele de resort.

Participanții la dezbateri au subliniat și faptul că inițiativele în acest domeniu trebuie să ia în calcul realitățile sistemului național de educație, respectiv ale sistemului de sănătate. Așteptarea participanților de la ministerele de resort este aceea de a trata ca prioritate tema educației pentru sănătate. Este nevoie, de asemenea, de o acțiune integrată de comunicare pentru sănătate, educație pentru sănătate, precum și la nivel de politici de sănătate și educație.

Din punctele de vedere exprimate de către participanți, există opțiuni diferite în ceea ce privește introducerea „Educația pentru sănătate” în cadrul programei școlare – ca materie opțională, inclusă în Curriculum la Decizia Școlii (așa cum este cazul în prezent), ca materie obligatorie în programa școlară, sau prin plasarea educației pentru sănătate în contextul altor teme. De asemenea, este nevoie și de implicarea beneficiarilor direcți și indirecti, de identificarea nevoilor acestora, precum și de asigurarea competențelor adecvate pentru formatori, astfel încât să poată răspunde nevoilor reale ale beneficiarilor.

5. Recomandări și concluzii

Evenimentul „Educație pentru Sănătate” face parte dintr-un amplu proces de dezbatere publică, organizat de către Administrația Prezidențială prin Departamentul Educație și Cercetare (în acest caz, în colaborare cu Departamentul Sănătate Publică). La finalul acestuia, prin contribuția tuturor factorilor interesați și ai societății în ansamblu, se vor concretiza viziunea și obiectivele de țară privind educația și cercetarea, precum și o strategie și un plan de măsuri adecvate pentru punerea lor în practică.

În vederea construirii pe baza acestei prime discuții introductive, se recomandă **constituirea unui grup de lucru dedicat educației pentru sănătate**, alcătuit din reprezentanți ai ministerelor abilitate, ai instituțiilor, organizațiilor și ai societății civile. Acest grup de lucru ar putea să dezvolte, printr-o serie de discuții la nivel tehnic, specializat, o strategie coerentă, o serie de obiective clar conturate și un plan de acțiune pe termen mediu și lung, care să fie monitorizate și evaluate. Scopul acestui demers este de a crește nivelul de informare privind modalitățile de prevenție pentru îmbunătățirea stării de sănătate a populației.

Un aspect important în acest context îl reprezintă faptul că, în societatea modernă, cele mai răspândite boli sunt cele evitabile prin prevenție. Promovarea politicilor de sănătate cu accent pe prevenție trebuie să constituie un obiectiv central al oricărui sistem de sănătate. **Prevenția reprezintă „prioritatea 0”**, pe care putem să o abordăm printr-o asociere de politici și un sistem de guvernare potrivite.

Dat fiind faptul că programele școlare pentru ciclul primar au fost revizuite, o mare parte dintre ele conținând deja referințe la educația pentru sănătate, această dezbatere trebuie reluată și în contextul activității derulate de către Institutul de Științele Educației – activitatea de **reconstrucție a arhitecturii curriculare**. Disciplina în sine trebuie gândită în **termeni de competențe** pe care dorim ca aceasta să le dezvolte, alături de abilități, atitudini și deprinderi specifice, luându-se și o decizie în ceea ce privește necesitatea revizuirii programei „Educație pentru Sănătate”.

De asemenea, se recomandă realizarea unei **evaluări a implementării programului** „Educație pentru Sănătate” lansat în 2004, respectiv a includerii disciplinei în Curriculumul la Decizia Școlii, pentru a identifica astfel punctele tari și punctele slabe, precum și pentru a identifica direcțiile de ameliorare și dezvoltare ale acestei inițiative.

6. Anexe

- a. Agenda evenimentului
- b. Puncte de vedere transmise
 - i. Asociația „Părinți pentru Ora de Religie”
 - ii. UNICEF România
 - iii. Salvați Copiii România
 - iv. Axe Pro Vita Iași
 - v. Federația Organizațiilor Ortodoxe Pro-Vita din România
 - v. Studenți pentru viață

Agenda evenimentului

AGENDA DEZBATERII “EDUCAȚIE PENTRU SĂNĂTATE”
Palatul Cotroceni, Sala Unirii, 26 noiembrie 2015

09:00 – 09:50 – Accesul invitaților și reprezentanților presei.

10:00 – 11:00 – Alocuțiuni introductive

Moderator: Maria Vasilescu, Revista Politici de Sănătate

- Alocuțiunea E.S. Președintele României, domnul Klaus Werner Iohannis;
- Dl. Adrian Curaj, Ministrul Educației și Cercetării Științifice;
- Dna. Claudia-Ana Costea, Ministrul Muncii Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice;
- Dl. Patriciu Achimaș-Cadariu, Ministrul Sănătății;
- Dna. Elisabeta Lipă, Ministrul Tineretului și Sportului;
- Dl. Mihai Dragoș, Președinte, Consiliul Tineretului din România;
- Dna. Ligia Deca, Consilier de Stat, Departamentul Educație și Cercetare;
- Dna. Diana Păun, Consilier de Stat, Departamentul Sănătate Publică.

11:00 – 11:30 - Pauză de cafea

11:30 – 12:30 - Panel 1 - Realitatea situației actuale: nevoi, provocări și proiecte de viitor

Moderator: Maria Vasilescu, Revista Politici de Sănătate

- Dna. Daniela Călugăru, Inspector de specialitate, Ministerul Educației și Cercetării Științifice;
- Dl. Ciprian Fartușnic, Director general, Institutul pentru Științele Educației;
- Dna. Dana Fărcășanu, Centrul pentru Politici și Servicii de Sănătate;
- Dr. Valeria Herdea, Asociația Română pentru Educație Pediatrică în Medicina de Familie (AREPMF);
- Intervenții ale invitaților;
- Concluzii.

12:30 – 13:30 – Panel 2 - Igienă, imunizări și sport

Moderator: Dr. Victor Olsavszky, Reprezentant OMS pentru România

- Prof. Univ. Dr. Cristian Vlădescu, Director General, Școala Națională de Sănătate Publică, Management și Perfecționare în Domeniul Sanitar;

- Dr. Tania Rădulescu, Reprezentant OMS Orașe Sănătoase;
- Dna. Carmen Mazilu, Ordinul Asistenților Medicali Generaliști, Moașelor și Asistenților Medicali din România;
- Intervenții ale invitaților;
- Concluzii.

13:30 – 14:30 - Pauză de masă

14:30 – 16:30 – Panel 3 - Educație pentru sănătate: nutriție, educație sexuală, prevenirea violenței, rolul familiei și al autorităților

Moderator: Maria Vasilescu, Revista Politici de Sănătate

- Dl. Horia Oniță, Președinte, Consiliul Național al Elevilor;
- Dl. Iulian Cristache, Președinte, Federația Națională a Asociațiilor de Părinți – Învățământ Preuniversitar;
- Dna. Liana Stanciu, Președinte, Asociația Părinți pentru Ora de Religie;
- Dna. Diana Stănculeanu, Coordonatorul Centrului de Educație Emoțională și Comportamentală pentru Copil, Psiholog, Organizația Salvați Copiii;
- Părintele Constantin Necula, consilier misionar-pastoral și de imagine al Mitropoliei Ardealului;
- Dl. Eduard Petrescu, Coordonator programe, UNICEF România;
- Dna. Borbala Koo, Director Executiv, Societatea de Educație Contraceptivă și Sexuală;
- Dna. Florina Aurelia Stănculescu, Director, Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională;
- Intervenții ale invitaților;
- Concluzii.

16:30 – 16:45 - Pauză de cafea

16.45 – 17.30 – Concluzii generale și oportunități de follow-up

- Dna. Ligia Deca, Consilier de Stat, Departamentul Educație și Cercetare;
- Dna. Diana Păun, Consilier de Stat, Departamentul Sănătate Publică.

Puncte de vedere*

- i. Asociația Părinți pentru Ora de Religie
- ii. UNICEF România
- iii. Salvați Copiii România
- iv. Axe Pro Vita Iași
- v. Federația Organizațiilor Ortodoxe Pro-Vita din România
- vi. Studenți pentru viață

** Punctele de vedere exprimate aparțin organizațiilor emitente și nu reprezintă poziția oficială a Administrației Prezidențiale.*